

Z činnosti ženijního oddělení štábu armády

Ženijní zabezpečení zaujímá mimořádně důležité místo při různých druzích boje. To není v žádném případě jen globální zjištění, ale to se potvrdilo i při cvičení „Bratrství ve zbraní“ 1970.

Uvedu některé cenné poznatky a zkušenosti z práce ženijního oddělení štábu armády, které je možné kriticky posoudit a v diskusi se k nim vyjádřit.

Pro důstojníky ženijního oddělení armády byla účast na tomto cvičení nejdůležitější akcí výcvikového roku. Během tohoto cvičení byly ověřeny některé teoretické poznatky z ženijního zabezpečení bojové činnosti vojsk, zkušenosti z organizace a plnění úkolů ženijního zabezpečení a zjištěny další nové zajímavé poznatky.

Stavba polních ochranných objektů ve výchozích prostorech armády

Operace mohou být vedeny s použitím jaderných zbraní i jiných prostředků hromadného ničení s cílem rozbít hlavní uskupení nepřítele a zmocnit se důležitých prostorů a objektů operačního i strategického významu. V této souvislosti je třeba zdůraznit, že výstavba polních ochranných objektů podstatně přispívá k udržení bojové síly vojsk na bojišti a že velitelé všech stupňů by měli tuto zásadu v každé době uplatňovat.

Štáb řídil se během cvičení zásadou vybudovat výchozí prostory tak, aby zabezpečovaly maximální ochranu vojskům před nepřátelskými jadernými údery. Plánování bojové činnosti pro dvě varianty — zahájení války s použitím nebo bez použití jaderných zbraní — umožňovalo ve výchozích prostorech s využitím ženijního budování vytvořit takové podmínky, že při přechodu k bojové činnosti s použitím jaderných zbraní v kterékoli době byly ztráty v armádě co nejmenší. Kromě toho nařídil ženijní náčelník frontu, že

— k budování výchozích prostorů divizí 1. sledu je nutné zabezpečit maximální použití ženijní techniky,

— druhého dne je nutné ženijně vybudovat výchozí prostory na 60 %.

Mezi pracemi prvního pořadí bylo nutné dokončit budování systémů zákopů s překrytými úseky a výklenky, hlavní palebná postavení raketových jednotek a dělostřelectva, postavení tanků a úkryty na velitelských stanovištích, při pracích druhého pořadí pak vybudovat záložní palebná postavení, úkryty lehkého typu a úkryty pro 30 % dopravních prostředků.

Po prvních propočtech byl předložen veliteli armády návrh, aby již první noc po obdržení výpisu z nařízení ženijního náčelníka frontu byla přemístěna veškerá způsobilá ženijní technika do výchozích prostorů. Požadovaný stupeň ženijního budování bylo možné dosáhnout jen při použití pokud možno největšího počtu sil a prostředků.

Dalším nutným požadavkem je, aby k organizaci ženijního budování výchozích prostorů útvarů a svazků armády vyslaly tyto útvary a svazky operační skupiny. Výchozí prostory pro útvary musely být ženijně vybudovány do určité doby, dokud je útvary ještě zcela nezaújaly.

Základním požadavkem při budování výchozích prostorů při přípravě první útočné operace na začátku války v blízkosti státní hranice je, budovat tyto prostory tak, aby z nich bylo možno plnit úspěšně také obranné úkoly. K tomu je ovšem důležitým předpokladem tyto prostory vybudovat včas na základě rozhodnutí velitelů útvarů a svazků. Realizaci tohoto rozhodnutí v tomto směru nelze přenést na velitele ženijních rot nebo čet nebo dokonce na obsluhy příslušných ženijních strojů. Proto je nutné použít operačních skupin.

Úvahy o vyslání operačních skupin k realizaci rozhodnutí velitelů vyplývaly na cvičení z nutnosti, i když takový požadavek v předpisech uveden není. Na základě přesných propočtů rozsahu prací, které měly vykonat ženijní stroje ženijních útvarů všech velitelských stupňů podařilo se při důkladné organizaci s dodržováním lhůt použít a se zřetelem na čas k přemístění ženijních strojů z jednoho pracoviště na druhé využít pracovní kapacitu v době, která byla k dispozici, na 100 %.

Argumenty k důkazu tohoto tvrzení (tabulky přesných propočtů k budování polních ochranných objektů ve výchozích prostorech armády) není možné v tomto článku uvést pro jejich obsáhlou. Zde budou vysvětleny na několika příkladech jen jejich výsledky se zřetelem na stav útvarů a svazků armády. Např. pro jednu tankovou divizi bylo třeba vybudovat 880 stanovišť pro tanky, při čemž při normě 30 m³ zemního výkopu a 0,25 motohodin byla celková potřeba 220 hodin pro jeden tank s buldozerovou radlicí. S použitím buldozerových radlic u tankových rot mohly být zvládnuty všechny práce ve velmi krátkém čase. Podobné je to s budováním stanovišť pro obrněná vozidla, při čemž při normě 30 m³ výkopu je třeba 0,35 motohodiny.

K budování úkrytů v palebných postaveních jedné raketové brigády pomocí okopového hlubidla typu MDK-2 je třeba počítat při 100 m³ výkopu s 0,5 motohodin pro každý objekt.

Také podíl ženijních strojů při budování střeleckých a spojovacích zákopů, postavení pro protitankové řízené střely a bojovou sestavu dělostřelectva, postavení pro vojskovou protivzdušnou obranu a úkrytů pro vozidla všech typů je —

měřeno celkovou dobou k budování polních ochranných objektů — vzhledem k jejich výkonnostním parametrům velmi nepatrný a odpovídá požadavkům moderního boje.

Přesto, že jsou k dispozici moderní ženijní stroje, je nutné počítat se značným rozsahem manuální práce. Není možné, aby ženijní stroje vybudovaly kompletní zákopy s překrytím nebo překryté úseky zákopů. Ke zřízení 162 takových překrytých úseků zákopů pro jeden svazek je podle platných norem potřeba 10 denních výkonů o 0,4 m³ materiálu na každý běžný metr, celkem 1620 denních výkonů a 64,8 m³ stavebního materiálu.

V jiném případě šlo o vybudování pozorovatelů, při čemž pro jeden svazek byla celková potřeba 320 objektů. S ohledem na platné normy — pro 5 m³ výkopu na každý objekt 1 denní výkon — bylo třeba k vybudování pozorovatelů celkem 320 denních výkonů.

Další příklad dokumentuje značné množství práce potřebné při budování některých polních ochranných staveb. Plně ženijní vybudování výchozího prostoru pro jeden svazek, z něhož by bylo možné plnit současně i obranné úkoly, vyžadovalo 1300 m překrytých zákopů [výkop 15 600 m³ = 11 700 denních výkonů]. K úplnému ženijnímu vybudování výchozího prostoru jedné divize je třeba 7 — 9 dnů. Při kratším čase zmenšuje se stupeň vybudování a tím stupeň ochrany vojsk před účinky zbraní nepřítelů.

Těchto několik příkladů mělo zdůraznit, že manuální práce nutně vyžadují předčasně přemístit určité jednotky do výchozích prostorů.

Aby bylo zabráněno předčasnému prozrazení záměrů armády, rozhodl se velitel armády na návrh ženijního náčelníka, přemístit část sil během dvou nočních přesunů do výchozích prostorů. Tak byl přemístěn z každého pluku prvního sledu svazků jeden motostřelecký prapor do výchozího prostoru. Naproti tomu krycí útvary přemístily se do svých útvarů jako celek. Zatím co manuální práce v prostorech těchto útvarů provedli jejich příslušníci i práce s použitím ženijních strojů v plném rozsahu, tedy na 100 %, došlo se ve výchozích prostorech k podstatně jiným výsledkům.

Výpočty pro manuální práce ve výchozích prostorech vedly v konkrétních podmínkách k nutným a částečně střízlivým poznatkům, že stupeň vybudování byl jen od 7 — 12 %. To znamená, že při předčasném prozrazení uskupení a záměrů našich vojsk a při vedení úderů nepřítelů na zaujaté prostory byl by stupeň

ztrát mnohonásobně vyšší a plánovaný útok by tak mohl ztroskotat.

Naskytá se tedy otázka do diskuse: Kdy převažují výhody? V případech, kdy se přemísťuje do prostorů větší počet sil k ženijnímu budování nebo při nižším stupni budování těchto prostorů?

Jistě, že je dostátek argumentů jak pro jedno, tak i pro druhé rozhodnutí. Autor po zralé úvaze a dalších propočtech souhlasí spíše s myšlenkou, přemístit větší síly k budování výchozích prostorů, aby byl včas zabezpečen co možná nejvyšší stupeň ochrany vojsk před účinnými fak-

tory jaderných zbraní. Jedna z hlavních úvah, která vedla k tomuto názoru je mimo jiné skutečnost, že dnes v době všestranných průzkumových možností včetně průzkumu s využitím družic, neexistuje žádné utajení při budování a zaujímání prostorů vojsky.

Ochrana vojsk včasným a rozsáhlým budováním polních ochranných objektů zabezpečuje udržení bojové síly, která je potřebná k plánované operaci v rámci armády. A toto zjištění by mělo vést ještě pádněji než dosud k patřičným důsledkům v bojové přípravě.

Zajištění pohybu vojsk k zaujetí výchozích prostorů a v průběhu operace

Zajištění pohybu vojsk jak k rychlému zaujetí výchozích prostorů, tak také v průběhu operace je jedno z nejdůležitějších opatření ženijního zabezpečení, jejichž vzrůstající význam je určován silným manévrovým charakterem moderních operací. Při použití prostředků hromadného ničení i moderních konvenčních zbraní je nutné počítat s rozsáhlým ničením na bojišti.

V prvních letech podstatně vzrostly technické možnosti k vytváření rozsáhlých zátarasů v krátkém čase, což zdůrazňuje význam tohoto tvrzení. Ve stále větší míře se používají ženijní stroje a technika při mechanizaci prací k vytvoření zátarasů. Např. již léta není možné si odmyslet z výzbroje armády minový ukladač, stejně — jak bylo při cvičení přesvědčivě demonstrováno — použití vrtulníků k položení minových zátarasů.

Velení NATO přikládá vytváření rozsáhlých zátarasů a pásem ničení stále větší význam. Vedle dosavadních uzávěr zvěšují se podstatně možnosti vytvářet pomocí jaderných mín rozsáhlá pásma ničení a zamořené prostory. Rozsahy takových uzávěr a ničení byly již často publikovány, takže není nutné je blíže znovu uvádět.

Těmito úvahami řídili se důstojníci ženijního oddělení štábu armády při zpracování návrhu k zajištění pohybu vojsk armády. Podmínky a situace nutily velení armády uskutečnit během operace manévr sil a prostředků. Např. jednotky nebo svazky přecházely od jednoho k jinému druhu bojové činnosti, byly přiváděny nové síly a zasazovány do boje svazky druhého sledu armády. To všechno kladlo na organizaci zajištění pohybu vojsk během operace velké nároky. Při řešení těchto úkolů vyplynuly při manévru v důsledku vyzkoušení nové struktury v ženijní oblasti, zcela nové podmínky. Místo dosavadní ženijní brigády s jedním silničním sta-

vebním praporem byl k dispozici ženijní pluk, v jehož stavu byl jeden odřad zabezpečení pohybu (prapor). Tato změna by nebyla ještě tak podstatná, poněvadž určitá paralela při vytváření a obzvláště při plnění úkolů dosavadního silničního stavebního praporu byla patrná. Dále pak to byla struktura silničního stavebního a mostního stavebního pluku, v jehož stavu byly 2 silniční stavební prapory. To ovlivnilo předem rozhodnutí o použití odřadu zabezpečení pohybu (praporu) ženijního pluku armády. Poněvadž o zásadách použití takových sil nebylo možné nic nalézt ve služebních předpisech, ani nebyly k dispozici jiné prameny (s výjimkou jedné informace náčelníka ženijního vojska při velitelském školení), zpracovali důstojníci ženijního oddělení štábu armády propočty a rozbor, aby došli k nejučelnějším variantám použití této jednotky. Veliteli armády předložil ženijní náčelník tento návrh:

Ze stavu odřadu zabezpečení pohybu (praporu) armády, se zřetelem na dvě pochodové osy armády, vytvořit k zajištění pohybu dva odřady. Jeden odřad zasadit na ose přesunu raketové brigády nebo protiletadlové raketové brigády. O podřízení raketové brigády bylo vědomě upuštěno, poněvadž v různých situacích operace tento odřad musel být dočasně použit také k zabezpečení pohybu jiných prvků operační sestavy, aniž by se upustilo od nařízených směrů činnosti. Tím se pohybovaly v prostoru činnosti odřadu zabezpečení pohybu vedle uskupení raketových vojsk také jiné prvky operační sestavy, v jejichž prospěch tento odřad působil.

Druhý odřad zabezpečení pohybu působil přednostně ve prospěch plynulého přemísťování velitelského stanoviště a předsunutého, popř. záměnného velitelského stanoviště, jakož i druhého sledu armády při jeho zasazení do boje. Také zde

musel odřad v době, kdy se velitelská stanoviště nepřemísťovala, popř. druhý sled podporu nepotřeboval, podporovat jiné prvky operační sestavy při odstraňování překážek a při úpravách na stanovené pochodové ose.

Od počátečních úvah, tj. předvídat roty odřadu zabezpečení pohybu (praporu) k posílení svazků a armádní opatření nechat plnit výlučně silničním stavebním a mostním stavebním plukem, jsme po přesných propočtech upustili. Toto naše rozhodnutí posílily také příznivé možnosti svazků — jedna motostřelecká divize mohla podle současné struktury vytvořit až 5 odřadů zabezpečení pohybu.

Veliteli armády byl předložen návrh umístit odřady zabezpečení pohybu v dosavadním prostoru činnosti, popř. dislokace raketové a protiletadlové raketové brigády, jakož i velitelských stanovišť. To odpovídá také duchu služebního předpisu, který k umístění těchto odřadů předvídá prostor mezi 1. a 2. sledem (podle jejich příslušnosti).

K použití silničního stavebního a mostního stavebního pluku stanovili jsme tzv. pásma (obvody) odpovědnosti. Pásmo odpovědnosti sahalo přes celou šířku útočného pásma armády a mělo hloubku 50 až 80 km. Hloubka byla závislá na geografických podmínkách, na stavu silniční sítě, předpokládané bojové činnosti vojsk a s tím spojeným ničením na bojišti, jakož i na ztrátách silničního stavebního a mostního stavebního pluku. V jednom pásmu odpovědnosti působil

většinou stále jeden silniční stavební a jeden mostní stavební prapor. Ale i zde jsme se snažili vystříhat se šablonovitého řešení. Stav sil v jednom pásmu odpovědnosti byl různý. Přidělením sil pro jedno pásmo změnily se podmínky v ostatních pásmech odpovědnosti. Síly a prostředky v pásmu odpovědnosti musí udržovat v dobrém stavu všechny určené pochodové a rochadní osy. K přemísťování sil z jednoho pásma odpovědnosti do jiného docházelo jen na příkaz ženijního náčelníka armády.

Plánování použití sil a prostředků předpokládalo použít jednotky v pásmech odpovědnosti a vylučovalo použití jedné jednotky silničního stavebního a mostního stavebního pluku ve dvou na sebe navazujících pásmech. Také propočty možnosti sil silničního stavebního a mostního stavebního pluku i pochodová rychlost při zíněně prostorů nepřipouštěly podobné, na sebe navazující použití.

Propočty o použití sil silničního stavebního a mostního stavebního pluku pro podobný způsob, jako plní odřad zabezpečení pohybu na jedné pochodové ose v odpovídající hloubce operační sestavy, dopadly jednoznačně ve prospěch uvedených varianty.

Domníváme se, že jsou nutné další úvahy a propočty k potvrzení uvedených názorů a že mohou vést případně k dalším příznivějším variantám. Především však bude nutné tyto první teoretické poznatky ověřit v praxi jednotkami odřadů zabezpečení pohybu všech útvarů a svazků.